

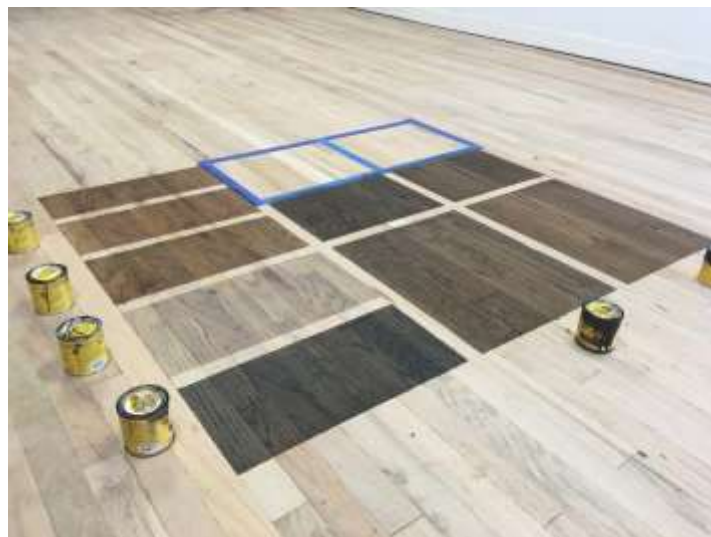
شاپان چیست؟

شاپان- آستری‌های رایج برای رنگ کاری چوب

در مراحل رنگ کاری چوب و سازه های چوبی، مرحله ای وجود دارد که قبل از اجرای رنگ اصلی، روی چوب آستر می زنند. آسترهای موجود در بازار به دو نوع آسترهای روغنی و آسترهای حلال در آب تقسیم بندی می شوند. استفاده از آسترهای حلال در آب کمتر رایج است؛ چون زمان بیشتری برای خشک شدن لازم دارند و اکثر رنگ کارها ترجیح می دهند که از آسترهای روغنی استفاده کنند. یکی از معروف ترین و پر کاربردترین آسترها برای رنگ کاری چوب، شاپان است که گاهی به آن شاپون هم گفته می شود. از قدیم برای تغییر رنگ چوب به رنگ های قهوه ای و رنگ های مشابه، از شاپان استفاده می کردند. شاپان در واقع رنگ نیست، ولی اصطلاح "رنگ شاپان" به غلط شایع شده است. جالب است بدانیم که در گذشته از پوست گردو به جای شاپان استفاده می کردند.

مواد تشکیل دهنده شاپان

شاپان - نمونه ای از رنگ های حاصله از شاپان

شاپان از تصفیه شدن قیر به دست می آید که بسته بندی شده و دارای دو تنوع رنگی مشکی و قهوه ای است. نکته قابل توجه این است که نمی توان فقط از روی ظاهر تشخیص داد که آیا رنگ نهایی شاپان مشکی خواهد بود یا قهوه ای و فقط موقع خرید روی بسته بندی آن، رنگ مورد نظر قید شده است. شاپان قهوه ای را با اضافه کردن پودر اخرا به شاپان مشکی به دست می آورند.

حلال شاپان و روش حل کردن آن

شاپان- شاپان نیاز به رقیق شدن با حلال دارد

افراد مختلف از حلال های مختلف برای حل کردن شاپان استفاده می کنند که از جمله آن ها می توان به تینر روغنی، نفت، گازوئیل، بنزین و غیره اشاره کرد. از بین این حلال ها، بنزین مناسب ترین است؛ زیرا بقیه آن ها بعد از خشک شدن هم حالت روغنی بودن به آستر می بخشند و این امر به دلیل وجود مواد روغنی درون آن ها است و از طرف دیگر، زمان خشک شدن آستر را هم زیاد می کنند؛ ولی بنزین فرار است و علاوه بر این باعث می شود که رنگ آستر زودتر خشک شود و لایه روغنی تولید نمی کند؛ چون روغن ندارد.

برای حل کردن شاپان در بنزین، فرمول یا مقدار خاصی ذکر نشده است؛ ولی هر چه مقدار بنزین مخلوط شده با شاپان بیشتر باشد، رنگ قهوه ای به دست آمده از آن روشن تر خواهد بود. در واقع رنگ قهوه ای شاپان کمی هم تناژ قرمز دارد که پس از اعمال روی چوب، بسیار خوش رنگ تر و زنده تر خواهد بود و به چوب شما طیف رنگی گردویی و فندقی و رنگ های مشابه را می دهد.

شاپان ماده ای سفت است و به راحتی در بنزین حل نمی شود و حل شدن آن زمان بر است. برای حل شدن سریع تر و بهتر شاپان، باید با دست بنزین را با شاپان درون ظرف مخلوط کنید که این کار هم از نظر بهداشتی و هم از نظر سلامتی

به هیچ وجه توصیه نمی شود؛ چون بنزین دارای ترکیباتی است که به شدت سمی و برای سلامتی زیان بار و سرطان زا است؛ بنا بر این بهترین راه حل برای حل کردن شاپان درون بنزین این است که فرد دستکش مخصوص بنایی دست کند و بعد شاپان را با بنزین مخلوط کند. اگر دستکش بنایی در دسترس نبود، بهتر است از قلم مو به گونه ای استفاده شود که با دست تماس نداشته باشد.

باید دقت شود که به طور کلی در تابستان حل کردن شاپان به مراتب ساده تر و سریع تر از زمستان است و این امر به این علت است که قیر نسبت به گرما و سرمای هوا واکنش نشان می دهد و در زمستان سفت تر می شود.

موارد کاربرد شاپان

از شاپان به عنوان رنگ آستر در مواقعی که هدف ما رنگ قهوه ای و غیره است، استفاده می شود. از شاپان بر روی چوب های نراد، یولکا، ساسنا و غیره که از جمله چوب های روسی هستند و همین طور برای تغییر رنگ چوب هایی مانند بلوط و راش و غیره استفاده می شود. این چوب ها رنگ روشن دارند و برای اینکه سازه های ساخته شده از این چوب ها بتوانند به رنگ های فندقی، قهوه ای روشن و قهوه ای تیره در بیایند، از شاپان به عنوان آستر استفاده می شود. از شاپان همچنین می توان برای ایجاد سایه های و نیم سایه های هنری در صنایع دستی و ایجاد رنگ های چرک، طرح های خشن و کهنه کاری در صنایع مجسمه سازی، پتینه کاری، سرامیک و سفال، پلی استر و غیره هم استفاده کرد.

اجرای شاپان روی چوب

از سه طریق می توان شاپان را روی چوب اعمال کرد:

اجرای شاپان روی چوب با استفاده از پارچه

شاپان- آستر کاری با شاپان با استفاده از پارچه

در این روش با استفاده از یک تکه تنظیف یا پارچه تمیز و بدون پرز، شاپان را روی چوب مالیده و به آرامی یکدست کنید. هرچه پرز پارچه کمتر باشد، نتیجه کار بهتر و تمیزتر خواهد بود. اگر از رنگ حاصل شده راضی نیستید و از رنگ مورد نظر شما پر رنگ تر شد، می توانید پارچه را

با بنزین آغشته کنید و دوباره روی آن بکشید تا به رنگ دلخواه خود برسید. چند ثانیه بعد از اجرای شاپان، بهتر است سطح آستر شده را با یک پارچه خشک و بدون پرز تمیز کنید. خشک شدن آستری حدود یک الی دو ساعت زمان نیاز دارد. باید توجه داشت که این زمان برای شاپانی گفته شده است که توسط بنزین حل شده است؛ وگرنه طبق گفته های بالا، اگر شاپان را با حلال های روغنی حل کنید، مدت زمان خیلی بیشتری برای خشک شدن آن نیاز است. این روش اعمال آستری، به دلیل سهولت کار رایج ترین نوع است.

اجرای شاپان روی چوب با استفاده از قلم مو

شاپان- آستر کاری با شاپان با استفاده از قلم مو

این روش نسبت به روش قبل یک مزیت و یک ضعف دارد؛ مزیت این روش این است که چون با قلم مو اعمال می شود، از نظر بهداشتی و سلامتی بهتر است؛ چون با پوست دست تماس ندارد و اما ضعف این روش در این است که رد قلم مو روی آستر باقی می ماند. برای از بین بردن رد قلم مو در کار نهایی، بهتر است بعد از اتمام اعمال آستری، روی آن را با یک تکه تنظیف صاف و یکدست کرد.

اجرای شاپان روی چوب با استفاده از پیستوله

شاپان- آستر کاری با شاپان با استفاده از پیستوله

این روش کمتر رایج است و زیاد توصیه نمی شود؛ زیرا هم استفاده از پیستوله به دلیل این که از قلم مو بزرگ تر است، سخت تر و کنترل داشتن روی آن کمتر است و هم اینکه باعث می شود سایه روشن روی کار ایجاد شده و در بعضی جاها ضخامت آستر بیشتر و در بعضی جاها این ضخامت کمتر باشد. هر بار که پیستوله را روی سطح می کشیم، رنگ آستری تیره تر می شود و کار نهایی از نظر تمیزی، کیفیت مطلوب را نخواهد داشت. فقط در مواقعی که استفاده از روش های قبلی امکانپذیر نباشد، از این روش استفاده کنید.

مزایا و معایب استفاده از شاپان

از جمله مزایای استفاده از شاپان به عنوان آسترکاری می توان به موارد زیر اشاره کرد:

1. فراوانی و ارزان بودن شاپان و بنزین که حلال آن است.
2. اجرای آسان آن که نیاز به مهارت خاصی ندارد.
3. عدم نیاز به وسایل پیشرفته جهت استفاده از آن.
4. قابلیت خوب شاپان در ترکیب با سایر رنگ ها.

از معایب استفاده از شاپان می توان به موارد زیر اشاره کرد:

1. همانطور گفته شد، شاپان قیر تصفیه است و حلال آن بنزین است که هر دوی آن ها برای سلامت بدن مضر و سرطان زا هستند.
2. برای سیستم تنفسی مضر هستند.
3. قابل اشتعال است.

جایگزینی گیاهی برای شاپان

امروزه به دلیل کاربرد روز افزون چوب و سازه های چوبی در ایجاد فضایی زیبا، گرم و طبیعی در محیط ساختمان و همین طور فضای بیرونی آن، استفاده از شاپان هم بیشتر شده است که حتی می توان لوازم قدیمی و رنگ پریده را دوباره احیاء کرد و به آن ها رنگ، جلا و جلوه ای دوباره بخشید. اما همانطور که گفته شد، شاپان از تصفیه قیر به دست می آید و همین طور بهترین حلال آن هم بنزین است که هر دوی این ها برای سلامت افراد خطرناک هستند. در این مورد، صنعت رنگ و رنگ کاری هم به سمت گیاهی شدن پیش رفته است و در حال حاضر موادی گیاهی را به عنوان جایگزینی غیر سمی و بدون عوارض شیمیایی به بازار روانه کرده اند؛ ولی با این حال، باز هم شاپان به دلیل فراوانی و ارزان بودن خود و حلالش، در بین افراد رنگ کار محبوبیت خاص خود را دارد.

نویسنده: رحیم نعمتی لیمائی